

DURABILITATEA PROIECTULUI MISISQ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

în loc de ARGUMENT

Incredibil de repede au trecut ultimii cinci ani, care au marcat semnificativ viața bibliotecilor universitare, a însăși instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova.

Pentru prima dată șapte biblioteci din spațiul academic au participat într-un proiect impunător, un proiect comun cu considerabile implicații internaționale, care a revoluționat domeniul biblioteconomic moldav, finalizând cu rezultate excepționale: crearea spațiului informațional academic unic: catalogul partajat pe Platforma ExLibris PRIMO, e-repozitoriile instituționale, formarea formatorilor și consolidarea culturii informației. Aceste componente importante au schimbat, au modelat și, indiscutabil, au modernizat paradigma ofertei infodocumentare în susținerea învățământului superior de calitate din RM.

Proiectul MISISQ - Modern Information Services for Improvement Study Quality =Servicii Informaționale Moderne pentru Îmbunătățirea Calității Studiilor, desfășurat în perioada 2013-2016, i-a avut în calitate de aplicanți pe colegii europeni de la Biblioteca Universității de Științe Medicale din Kaunas, Lituania, director Meilė Kretavičienė, coordonator național - Biblioteca Științifică Medicală USMF „N. Testemițanu”, director Liubovi Karnaeva. Bibliotecile universitare din Lituania, Letonia - Universitatea Tehnică din Riga, Ungaria - Universitatea din Debrecen și România - Universitatea de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” din Cluj-Napoca, au asigurat un management performant, o înaltă cultură organizațională, platforme de mobilitate, instruire și integrare în comunitatea profesională internațională pentru bibliotecarii moldoveni.

Raportul ALA din 2018, la care face referință dr. Hermina Anghelescu susține „rolul neprețuit al bibliotecilor și al lucrătorilor din bibliotecă în comunitățile lor, prin eforturile lor de a transforma viața prin educație și învățare de-a lungul vieții.” Mai multe studii efectuate în SUA se referă la semnificația, rolul, amenințările și oportunitățile cu care se confruntă bibliotecile în lumea de azi. Totuși cercetătorii afirmă că rolul bibliotecii rămâne a fi unul stabil având la dispoziție instrumente precum cartea, tehnologiile care extind accesul la informații, pregătirea profesională a angajaților.

În acest context Proiectul MISISQ a deschis o nouă pagină atât în progresul bibliotecilor universitare, cât și în dezvoltarea parteneriatului, potențialul bibliotecilor universitare, tendința lor de a se transforma în ritmul vremii și de a rămâne cât mai utile în spațiul academic și nu numai.

Prezentul volum conține lucrările conferinței internaționale „MISISQ: Implicare. Creativitate. Sustenabilitate”, desfășurată la Chișinău la 2 ani de la încheierea oficială a Proiectului. În vara acestui an a avut loc și o monitorizare din partea Oficiului Erasmus+ în Moldova, sprijinit de Uniunea Europeană, la care fiecare participant a relatat despre semnificativele realizări în perioada postproiect. Dezvoltarea celor trei obiective fundamentale nu s-a oprit odată cu încheirea Proiectului, ci a continuat prin implicațiile merituoase ale bibliotecarilor și partenerilor din Europa, aducând eficiență și relevanță domeniului de învățământ și biblioteconomic asigurând durabilitatea Proiectului prin instrumentele, metodologiile, echipamentele și deschiderea către comunitatea academică.

Cele șapte biblioteci au reușit să creeze un spațiu informațional academic unic, cu șanse egale de acces la informație pentru toți. Soft-ul Integrat de Bibliotecă ALEPH a fost implementat concomitent în cele șapte biblioteci universitare din Moldova la finele anului 2015. Bazele de date au fost comasate în urma convertirii din diferite sisteme:

TINLIB, Q-Series, TinRead, după care au urmat diverse și voluminoase redactări. În anul 2015 a fost pus în funcțiune nucleul spațiului informațional academic – LibUniv Catalog <http://primo.libuniv.md/> - catalogul colectiv partajat al Consorțiului bibliotecilor universitare din Moldova: Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecă Russo” din Bălți, Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a Universității Agricole de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică a Academiei de Științe Economice din Moldova, Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, Biblioteca Tehnico-Științifică a Universității Tehnice din Moldova.

Printr-o singură căutare se pot regăsi resursele informaționale concomitent în șapte biblioteci, inclusiv în bazele de date abonate și din acces deschis. Catalogul partajat a devenit un instrument de informare bibliografică centralizat ce conține toate tipurile de resurse existente în bibliotecile partenere. Sistemul integrat de bibliotecă ALEPH, un sistem menit să asigure accesul operativ și de calitate al utilizatorilor la informație, oferă bibliotecilor instrumente accesibile și flexibile pentru a satisface cerințele utilizatorilor actuali și potențiali.

Implementarea și dezvoltarea Catalogului partajat a solicitat eforturi considerabile din partea bibliotecarilor-catalogatori și a administratorilor de sistem, care cu sprijinul specialiștilor de la Compania ExLibris, au creat grupuri de lucru și au participat la instruirii de nivel local, național și internațional, acumulând și efectuând schimb de cunoștințe și experiențe etc. Catalogarea corporativă se bazează pe principiul elaborării unei singure descrieri bibliografice a documentului, conform normelor și regulilor unanim acceptate, economisind timpul pe care îl cheltuiau înainte toate bibliotecile, descriind unul și același document.

Cum a evoluat conținutul catalogului colectiv de la lansare până în prezent, cum s-au descurcat catalogatorii și administratorii de sistem, cum au acționat grupurile de lucru Catalogare și Circulație, Administrare, Repozitorii instituționale și Cultura Informației?

Răspuns la aceste și alte întrebări, informații despre tendințele, experiențele și bunele practici ale domeniului le vom afla din lucrările publicate în acest volum și structurate în corespundere cu secțiunile Conferinței: *Sisteme corporative moderne de biblioteci; Depozite instituționale ale bibliotecilor universitare; Cultura informației: modele, standarde, experiențe*, la care au fost prezentate 30 de comunicări.

Cu studii deosebit de captivante au venit invitații din SUA, Lituania, Letonia, România, Ucraina: dr. Hermina Anghelescu, *Biblioteci și bibliotecari într-o lume în schimbare: amenințări și oportunități/Libraries and Librarians in a Changing World: Threats and Opportunities*; dr. Meile Kretavičienė *Облачные вычисления в библиотеках*, Daiva Jurksaitienė, *The power of library: new features of the ALEPH & PRIMO*; Линда Браже, Лариса Левинока, Сармите Краузе. *Внедрение системы поиска информации в Научной Библиотеке Рижского Технического Университета и других библиотеках Латвии*; dr.-inginer Angela Repanovici *Open Access secong generation*, Oksana Brui, Iryna Bankovska. *Prospects for shared cataloguing and joint representation of library resources in Ukraine*.

Despre efectele Proiectului MISISQ au vorbit reprezentanții bibliotecilor academice naționale, prima comunicare fiind axată pe *Creșterea utilizării sistemului de căutare PRIMO în circuitul informațional din RM*, autori: Lubovi Karnaeva, Elena Railean. În scopul adaptării și îmbunătățirii sistemului de căutare a informațiilor, în toate instituțiile beneficiare, a fost realizat studiul comparativ (2016, 2018) rezultatele căruia confirmă relevanța catalogului pe platforma Primo Ex-Libris, noutatea apariției în spațiul informațional și educațional național, eficiența și potențialitatea lui.

Controlul de autoritate – factor determinant al calității catalogului electronic partajat, Gangan Irina, Negură Adela, Biblioteca Științifică Medicală USMF „Nicolae Testemițanu”, care au informat despre două baze de date interconectate în catalogul colectiv: înregistrări bibliografice și de autoritate, care continuă să fie completate zilnic. Bibliotecarii universitari asigură dezvoltarea și optimizarea calității Catalogului electronic partajat, respectând regulile internaționale și standardele de catalogare, cu multă corectitudine controlul de autoritate pentru a facilita accesul la informații.

Crearea și revizuirea înregistrărilor de autoritate în contextul catalogării partajate (LibUnivCatalog), dezvoltarea metodologiilor de lucru prin prezentarea unor soluții eficiente în rezolvarea problemelor ce apar în procesul de catalogare, indexare și control de autoritate în LibUnivCatalog, subiectul abordat de Alexandra Cojuhari de la Biblioteca Centrală Universitară USM.

La procesul de descriere analitică, ca parte componentă în catalogarea corporativă, s-a referit Lina Mihaluța și Angela Hăbășescu de la Biblioteca Științifică USARB, semnalând, de asemenea, efortul bibliotecarilor USARB de a crea instrumente de lucru în vederea facilitării acestui proces: ghiduri metodice bazate pe experiențe bălene: *Descrierea analitică a articolelor din publicații periodice și culegeri în software ALEPH*; *Descrierea bibliografică analitică în sistemul automatizat TINLIB V 410*; *Indexarea pe subiecte*.

În prezentarea *Fișierul de autoritate nume de persoane: Probleme și soluții*, Habașescu Silvia, Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova, descrie procesul de unificare a fișierelor de autoritate nume de persoane într-un fișier de autoritate comun, redactarea și unificarea vedetelor de autoritate devenind unul dintre cele mai importante obiective ale implementării modulului Catalogare. Actualmente sunt redactate toate vedetele de autoritate nume de persoane ale cadrelor profesoral - didactice din instituțiile partenere.

Ala Susarenco, în comunicarea *Regăsirea informației în PRIMO ALEPH prin eficientizarea creării subiectelor tematice* prezintă experiența Bibliotecii Științifice a UPS „Ion Creangă”, care susține că listele de autoritate a vedetelor de subiect necesită o redactare fundamentală, dar nu înainte de a aproba o Politică comună unanim acceptată de toate bibliotecile participante și de elaborarea unei metodologii de creare a vedetelor de subiect, fapt ce se va solda cu prestarea informației de calitate utilizatorilor.

Despre unele metodologii actuale de evaluare a sistemelor de investigare a informației, metodologii care, în perspectivă, ar putea fi aplicate la măsurarea eficienței sistemelor de acest fel din Republica Moldova relatează Viorica Lupu de la BRȘA.

Orice universitate sau bibliotecă universitară trebuie să își construiască repozitoriul instituțional, prin intermediul căruia să faciliteze accesul comunității științifice la propriile „produse”. Scopul acestuia ar fi să pună la dispoziție toate tezele de doctorat, diferite lucrări și publicații relevante ale universității prin intermediul unei platforme tehnice centrale. Acest lucru necesită crearea unor condiții legale și organizatorice pentru furnizarea materialelor în format electronic.

Crearea unui astfel de serviciu, de mult timp implementat în bibliotecile americane și europene, a fost posibilă la fel în acest Proiect, Liubovi Karnaeva și Viorica Lupu au generalizat acest subiect în comunicarea *Repozitoriile digitale ale universităților din Republica Moldova – exigențe și perspective de dezvoltare*. Astfel, în Republica Moldova, au apărut și se dezvoltă în baza softului Dspace, șapte repozitorii digitale, dintre care:

cu conținut multidisciplinar:

- Repozitoriul instituțional al Universității de Stat din Moldova IR MSU;
- ORA USARB (Open Research Archive) a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți;
- Repozitoriul digital al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (DIR-SPU);

cu conținut specializat:

- Repozitoriul instituțional în domeniul științelor agricole (IRAS SAUM);
- Repozitoriul instituțional în domeniul științelor medicale (IRMS);
- Repozitoriul instituțional în domeniul științelor economice (IREK);
- Repozitoriul instituțional al Universității Tehnice a Moldovei (IRTUM).

Numărul total de documente stocate constituie circa 12 900 de publicații, cele mai multe fiind înregistrate în repozitoriul cu profil medical, urmat de repozitoriul universității din Bălți și de cel cu profil agricol.

Despre *Repozitoriile instituționale* recent create, au vorbit colegii de la USMF „Nicolae Testemițanu”, USARB, UPS „Ion Creangă”, USM, ASEM: *On creation of the institutional repository at the State University of Medicine and Pharmacy* (Alexandru Colesnicov, Ludmila Malahov); *Repozitoriul instituțional în domeniul științelor medicale al Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” în viziunea comunității academice* (Elena Carpovici, Tamilla Barov); *Vizibilitatea și internaționalizarea USARB prin Repozitoriul Instituțional* (Igor Afatin, Lina Mihaluța, Tatiana Prian); *The impact of institutional repository development on the researcher Visibility: case study on SPU „Ion Creangă”* (Irina Ciornaia); *Repozitoriul instituțional ca instrument de formare a capitalului de cercetare, cazul Universității de Stat din Moldova* (Ecaterina Zasmenco, Alla Corovai); *Instrumente inovative pentru promovarea arhivelor electronice deschise* (Ana Gudima, Natalia Cheradi, Elena Railean, Ina Nicuță).

Colecțiile IRMS – Nicolae Testemițanu SUMPh s-au extins ca număr și gen datorită colaborării cu subdiviziunile universității: Departamentul Știință, Centrul Editorial-Poligrafic „Medicina”, catedrele, în prezent include 4 635 de documente: articole, brevete, manuale și materiile didactice, monografii, autoreferatele tezelor de doctor, doctor habilitat, teze de doctorat. 72% de respondenți sunt dispuși să plaseze publicațiile proprii în IRMS, majoritatea respondenților exprimă acord total privind IRMS - Nicolae Testemițanu SUMPh ca modalitate de promovare instituțională și apreciază înalt - 40,8% majorarea numărului de citiri a publicațiilor cercetătorilor.

Analizând impactul Repozitoriului instituțional Open Research Archive (ORA) USARB, conform rapoartelor Google Analytics pentru anul 2018 acesta a fost accesat de circa 53 mii de utilizatori ce au efectuat 55 mii de sesiuni, vizualizând peste 24 mii de pagini. Acoperirea geografică a sesiunilor includ astfel de țări precum R. Moldova, România, Statele Unite, Franța, Ucraina, Russia, Germania, Canada și Italia.

În cadrul unui sondaj, realizat la BȘ ASEM, respondenții au sugerat următoarele recomandări pentru promovarea repozitoriului instituțional IREK în rândul cercetătorilor ASEM: promovarea activă a repozitoriului instituțional la toate forurile științifice ale universității; utilizarea rețelelor sociale pentru a informa despre repozitoriul instituțional; motivarea doctoranzilor, care publică mai frecvent rezultatele cercetării în IREK; utilizarea instrumentelor de comunicare modernă: e-mail, Viber, Messenger pentru promovarea repozitoriului; formarea deprinderilor de auto-arhivare pentru optimizarea publicării în IREK. De asemenea, pentru promovarea activă a repozitoriului instituțional IREK, sunt propuse: Campaniile de marketing cross-media realizate în parteneriat, concursuri, chestionare, valorificarea feedback-ului din partea utilizatorilor.

„Aspectul „information literacy”, adică capacitatea studenților și a cercetătorilor de a putea interacționa eficient cu datele în format electronic trebuie să fie o sarcină de bază a oricărei bibliotecii universitare. Cu cât devin mai complexe posibilitățile electronice de furnizare a informațiilor, cu atât este mai stringentă necesitatea ca toți membrii universității să beneficieze de noile oportunități. De aici rezultă necesitatea dezvoltării sarcinilor tradiționale ale bibliotecilor, cum ar fi, de exemplu, consilierea clienților în utilizarea cataloagelor și a instrumentelor de căutare. În prezent, la o serie de universități europene și americane astfel de cursuri sunt obligatorii pentru fiecare student și fac parte

din curricula universitară”, susține Prof. Dr. Wolfram Neubauer, directorul Bibliotecii universitare din Zürich, Elveția.

Bibliotecile universitare din R. Moldova, conștientizând rolul lor de instituții informaționale, și-au asumat responsabilitate înaltă pentru formarea culturii informației, astfel procesul de instruire informațională a fost activizat odată cu realizarea Proiectului MISISQ.

Bibliotecile, în calitatea lor de structuri importante ale societății, sunt cele mai bine plasate pentru a asigura transferul și continuitatea cunoașterii, pentru a răspunde cu maximum de promptitudine nevoilor informaționale actuale, menționează dr. Silvia Ghinculov în comunicarea *Biblioteca universitară – sursa cunoașterii în societatea contemporană*.

Secțiunea *Cultura informație: modele, standarde, experiențe* a inclus subiecte privind experiența și practicile de promovare a culturii informației în bibliotecile universitare a USMF „Nicolae Testemițanu”, USARB, UTM, UASM, ASEM, UPS „Ion Creangă”: Silvia Ghinculov, *Biblioteca universitară - sursa cunoașterii în societatea contemporană*; Elena Harconița, Elena Stratan, Lilia Ababii, *Cultura informației bibliotecarului universitar: tendințe și efecte*; Natalia Zavtur, *Impactul culturii informației: contribuția bibliotecii universitare*; Ludmila Răileanu, Mihaela Staver *Cultura informației în planurile de învățământ USARB*; Vera Sobetchi, Ludmila Costin, Viorica Lupu, *Formarea culturii informației în bibliotecile universitare - element vital în cadrul general al învățării pe tot parcursul vieții*; Elizaveta Vedean, Aliona Otgon. *Cultura informației în contextul învățării pe tot parcursul vieții*; Silvia Habașescu, Elena Pancratov, Svetlana Studzinschi, Alla Iarovaia. *Cultura informației - obiectiv strategic în activitatea Bibliotecii Științifice ASEM*, Ecaterina Scherlet, *Competențe în cultura informației - factor cheie în realizarea învățământului de calitate*.

Impactul Culturii informației în biblioteca universitară este abordat de N. Zavtur în comunicarea *Impactul culturii informației: contribuția bibliotecii universitare*. Formarea specialiștilor la etapa actuală presupune obținerea atât a competențelor profesionale cât și a celor informaționale. Raționamentele conglomerază: însușirea și exercitarea profesiei, interacțiunea și comunicarea umană, dezvoltarea personală - sunt de neconceput fără aptitudini și deprinderi informaționale. Acestea reprezintă cerințe inerente ale societății informaționale care, odată cu dezvoltarea, au evoluat către o necesitate globală - formarea culturii informației.

Autoarea se referă la tehnica LibQUAL, o adaptare la biblioteconomie a tehnicii de evaluare de business SERVQUAL. Idee ce constă în identificarea și evaluarea decalajului dintre așteptările clienților și rezultatele obținute. Tehnica LibQUAL este activ folosită de bibliotecile din SUA, Canada, Marea Britanie, Germania, Australia etc.

Impactul culturii informației la nivelul valorilor, competențelor informaționale (cunoaștere), la nivelul competențelor informaționale (aplicare, în baza standardelor internaționale), la nivel social (mediul universității):

Bibliotecarii universitari din Republica Moldova au dezvoltat sistematic conceptele, programele, resursele și instrumentele de predare pe care le aplică în formarea cunoștințelor și abilităților studenților, cadrelor didactice și cercetătorilor.

Colegii de la USMF „Nicolae Testemițanu”, au remarcat că pe lângă Cursul Bazele Culturii Informației, integrat în planurile de învățământ în USMF din anul 2009, BȘM organizează diverse activități de informare: cursuri de instruire individuală și în grup, mese rotunde, seminare, traininguri, zile de informare, zile ale specialistului etc. În luna aprilie 2018, în cadrul Proiectului „North Carolina-Moldovan Library Partnership” au fost organizate cursuri de instruire cu privire la accesarea bazelor de date: „STAT!Ref Resources”, „Patient Cancer Library” pentru toate categoriile de beneficiari. Biblioteca colaborează eficient cu Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Mol-

dova, organizând diverse activități (seminare, mese rotunde, expoziții, etc.) în vederea sporirii informării utilizatorilor cu privire la drepturile proprietății intelectuale.

La USARB formarea culturii informației utilizatorilor este unul din obiectivele prioritare în activitatea Bibliotecii Științifice. Biblioteca promovează anual disciplina Bazele Culturii informației studenților din anul I de la toate facultățile USARB (la secția zi și cu frecvență redusă), cursul fiind integrat în planurile de învățământ. Astfel, în perioada anilor 2013 - 2017, odată cu instituționalizarea legală a cursului Bazele Culturii informației, cei 9 - 10 bibliotecari, angajați prin plata cu ora ca asistenți universitari, au promovat circa 1 739 ore în 183 de grupe pentru 4 818 studenți. În acest sens fiind elaborate și videotutoriale disponibile pe sit-ul Bibliotecii, alături de Curriculum, Fișa unității de curs și Modulele cu un conținut nou, acumulat din participările bibliotecarilor în Proiecte naționale și regionale.

BRȘA dezvoltă programe distincte pe categorii de utilizatori. Complementar programelor de bază, biblioteca organizează instruirea studenților, cadrelor didactice și a cercetătorilor în cadrul unor programe speciale de dezvoltare a culturii informației „*In susținerea informațional-bibliografică a absolventului*” - mini - curs promovat la toate catedrele universitare, fiind destinat studenților de la ultimul an de studiu. Programul: „*Acțiuni de informare extramuros pentru cercetătorii agricoli*” este orientat exclusiv către cercetătorii și specialiștii din cadrul instituțiilor de cercetări științifice agricole din republică. „*Scientometrie. Științe deschise*” este organizat în comun cu Departamentul Știință și Inovare al universității și este destinat cadrelor didactice și științifice universitare.

La BȘ ASEM, în scopul creșterii eficienței activității de educație economică, cercetare și dezvoltare a abilităților informaționale au fost elaborate și puse în aplicare programe pentru studenții anului I și III ciclul Licență, studenții anului I ciclul Masterat și Doctoranzi. Fișa disciplinei Cultura Informației, Materialele de curs sunt plasate pe sit-ul Bibliotecii și pe platforma SlideShare. Alături de profesori, bibliotecarii participă la întrunirile cu genericul „Teza de finalizare a studiilor: calitate și originalitate”, organizate pentru studenții anului III, ciclul Licență. Sunt organizate întruniri cu cercetătorii cu genericul „Ședința catedrei la bibliotecă”, în cadrul cărora angajații bibliotecii prezintă modele de elaborare a referințelor bibliografice în lucrările scrise și explicații cu referire la standard.

La BȘ UPS „Ion Creangă”: Modulul Cultura Informației din cadrul cursului „Cultura informației. Tehnologi informaționale”, integrat în curricula universitară din anul 2010, este orientat spre dezvoltarea capacităților cognitive, gândirii critice, obținerea cunoștințelor de cultură generală. Conceptele specifice Culturii informației se integrează în planurile de învățământ. Caracterul interdisciplinar al acestui modul influențează în mod direct studiile cercetarea și dezvoltarea profesională a studenților.

Unii cercetători ai domeniului susțin că din perspectiva tradițională factori de succes ai unei biblioteci sunt considerați ca fiind: colecțiile fizice, numărul angajaților, mărimea clădirii, numărul utilizatorilor din sălile bibliotecii etc. Însă din perspectiva modernă, în condiția diverselor optimizări și reducerilor de bugete, munca dintr-o bibliotecă poate fi privită printr-o atitudine foarte clară orientată spre utilizator. Astfel criteriile menționate anterior nu mai reprezintă un cadru de evaluare prin care valoarea bibliotecii universitare ar putea fi apreciată. Astăzi sunt importante serviciile pe care le oferă instituția infodocumentară, de aceea putem susține, cu certitudine, că cele șapte biblioteci și-au schimbat deja filosofia, iar efectele investițiilor din cadrul Proiectului MISISQ sunt și vor rămâne benefice pentru mulți ani înainte.

Elena HARCONIȚA